

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De actio negatoria : een studie naar de rechtsvorderlijke zijde van het eigendomsrecht

Es, P.C. van

Citation

Es, P. C. van. (2005, October 5). *De actio negatoria : een studie naar de rechtsvorderlijke zijde van het eigendomsrecht. Meijers-reeks*. Wolf Legal Publishers, Nijmegen. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4301>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4301>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

4 | Conclusie

In het bovenstaande is gebleken dat in het Romeinse recht de *actio negatoria* geen rechtstreeks op het eigendomsrecht gebaseerde actie was. De *intentio* van de *actio negatoria* vermeldde niet dat de eiser eigenaar was en dat de gedaagde op die grond tot iets gehouden was, maar zij was negatief geformuleerd en vermeldde dat aan de gedaagde niet een recht van vruchtgebruik of een bepaalde erfdienstbaarheid toekwam. Met de *actio negatoria* werd formeel dus geprocedeerd over het al dan niet bestaan van een recht van vruchtgebruik of een bepaalde erfdienstbaarheid. Een dergelijke procedure had in de eerste plaats nut wanneer werd geprocedeerd tegen een wederpartij die zich beriep op het bestaan van een dergelijk recht. Van belang is echter dat de *actio negatoria* een ruimer bereik had doordat voor het instellen ervan niet vereist was dat er tussen eiser en gedaagde daadwerkelijk strijd was over het al dan niet bestaan van het vruchtgebruik of de erfdienstbaarheid. Aldus ontwikkelde de *actio negatoria* zich tot een actie waarmee een eigenaar meer in het algemeen kon optreden tegen inbreuken op zijn eigendomsrecht die niet met depossedering gepaard gingen. Een beperking werd echter gevormd door het feit dat met de *actio negatoria* – gezien de inhoud van de *intentio* – alleen kon worden opgetreden tegen inbreuken op het eigendomsrecht die correspondeerden met de feitelijke uitoefening van een recht van vruchtgebruik of een erfdienstbaarheid. Ter relativering van het belang van deze beperking, moet worden opgemerkt dat de erfdienstbaarheden geen gesloten categorie vormden. Binnen de grenzen van de algemene geldigheidsvereisten (*utilitas fundi, vicinitas en perpetua causa*) konden de meest uiteenlopende erfdienstbaarheden worden gevestigd. Dit betekende dat ook tegen de meest uiteenlopende inbreuken op het eigendomsrecht met de *actio negatoria* kon worden opgetreden. Toch beperkte het feit dat met de *actio negatoria* alleen kon worden opgetreden tegen inbreuken op het eigendomsrecht die correspondeerden met de feitelijke uitoefening van een recht van vruchtgebruik of een erfdienstbaarheid, de reikwijdte van de *actio negatoria* wel degelijk. De treffendste voorbeelden zijn te vinden in de Digestentitels over het *interdictum uti possidetis* (D. 43,17) en het *interdictum quod vi aut clam* (D. 43,24). Het gaat dan bijvoorbeeld om het aanbrengen van stucwerk op andermans muur, het uitstrooien van mest over andermans al vruchtbare akker, het gooien van stenen op het terrein van de buurman en het bederven van het water in de regenput van een buurman door er iets in te gieten. Aangezien de geldigheidsvereisten voor de vestiging van erfdienstbaarheden (waarbij gedacht moet worden aan de vereisten van *utilitas*

fundi en perpetua causa) in deze gevallen in de weg stonden aan de (theoretische) mogelijkheid om een erfdiensbaarheid te vestigen op grond waarvan de bevoegdheid in het leven werd geroepen om de bedoelde handelingen te verrichten, kon in dit soort gevallen niet met de *actio negatoria* worden opgetreden. Het ontbreken van deze mogelijkheid werd ondervangen door de mogelijkheid om gebruik te maken van het *interdictum uti possidetis* of het *interdictum quod vi aut clam*.

De constatering dat de *actio negatoria* geen rechtstreeks op het eigendomsrecht gebaseerde actie was, maar een zakelijke actie waarmee over het al dan niet bestaan van een recht van vruchtgebruik of een erfdiensbaarheid werd geprocedeerd, heeft niet alleen gevolgen voor de vraag tegen welke inbreuken op het eigendomsrecht met de *actio negatoria* kon worden opgetreden, maar zegt tevens iets over het Romeinsrechtelijke eigendomsbegrip. Het Romeinsrechtelijke eigendomsrecht had zich nog niet dusdanig ontwikkeld dat daaruit – naast het recht op bezit – ook rechtstreeks het recht voortvloeide om verschoond te blijven van iedere niet met deposedering gepaard gaande stoornis in het vrije genot van de zaak. Dit recht werd geëffectueerd via de omweg van de *actio negatoria* (in het geval van een stoornis die correspondeerde met de feitelijke uitoefening van een recht van vruchtgebruik of een erfdiensbaarheid) en de interdicten *uti possidetis* en *quod vi aut clam*. In het volgende deel zal onderzocht worden wanneer de ontwikkeling naar een modernrechtelijk eigendomsrecht (als een recht op grond waarvan niet alleen tegen deposedering kon worden opgetreden, maar ook tegen iedere niet met deposedering gepaard gaande inbreuk op dat recht) zich heeft voltrokken. Dit zal gebeuren aan de hand van een studie naar de aard en de functie van de *actio negatoria* in de periode vanaf de receptie van het Romeinse recht in Italië tot aan de codificatie van het Duitse recht in 1900. Het uitgangspunt hierbij is dat een met het modernrechtelijke eigendomsrecht corresponderende '*actio negatoria*' rechtstreeks op het eigendomsrecht gebaseerd is en dientengevolge tegen iedere niet met deposedering gaande inbreuk op dit eigendomsrecht kan worden ingezet.